

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/245449,Marek-Galezowski-Usuniety-z-pracy-O-Kazimierzu-Moczarskim.html>
22.07.2026, 21:47

Marek Gałęzowski: „Usunięty z pracy”. O Kazimierzu Moczarskim

Pisarz, oficer Armii Krajowej, powstaniec, szef Biura Informacji i Propagandy ZWZ-AK. Trwał w służbie aż do chwili aresztowania przez „bezpiekę” w sierpniu 1945 r., które rozpoczęło jego wieloletnie cierpienia w komunistycznym więzieniu. Nigdy nie porzucił swoich zasad.

[Armia Krajowa](#) [Kultura](#) [Represje](#) [Zbrodnie komunistyczne](#)

21.07

W „Wykazie osób zwolnionych lub przeniesionych z odpowiedzialnych stanowisk państwowych po roku 1967”, który znajduje się w zbiorach Archiwum IPN, wśród wielu innych podobnych zapisów znajdujemy i taką notkę:

„Moczarski Kazimierz, s. Jana – kierownik działu zagranicznego »Kuriera Polskiego«. Czł. SD [Stronnictwa Demokratycznego]. Usunięty z pracy”.

Ta lakoniczna informacja jest w istocie świadectwem represji władz komunistycznego aparatu przemocy wobec bohatera Armii Krajowej, i (jak się wkrótce miało okazać) autora jednej z najważniejszych polskich książek minionego stulecia – „Rozmów z katem”, niemających chyba precedensu w dziejach literatury faktu.

W służbie Polsce

Oto Moczarski, oficer AK, aresztowany po wojnie przez komunistów, barbarzyńsko torturowany na kilkadziesiąt sposobów, skazany na karę śmierci zamienioną na dożywotnie więzienie, został następnie celowo umieszczony w jednej celi z niemieckim zbrodniarzem, Jürgenem Stroopem, kierującym słumieniem powstania w getcie, a następnie zniszczeniem samego warszawskiego getta wiosną 1943 r. Przebywał w niej 255 dni!

Tak wyjątkowo perfidny sposób postępowania komunistów wobec żołnierzy AK – uczestników walki konspiracyjnej z Niemcami – był często spotykany. Z niemieckimi zbrodniarzami przetrzymywano także dowódcę Kedywu, gen. Emila Fieldorfa „Nila”, zanim nie został zamordowany z wyroku komunistycznego sądu.

Urodzony w Warszawie Kazimierz Moczarski przez całe życie był związany z rodzinnym miastem. Tutaj kształcił się w prestiżowym gimnazjum Michała Kreczmara, którego uczniami w różnych latach byli, m.in.: Antoni Słonimski, Stefan Starzyński i Richard Pipes.

Ukończył prawo na Uniwersytecie Warszawskim i Wyższą Szkołę Dziennikarską, a później pracował jako urzędnik w Ministerstwie Opieki Społecznej. Kiedy zaś Warszawa, jak i cały kraj, znalazły się pod okupacją, z początkiem 1940 r. wstąpił do Związku Walki Zbrojnej. Z czasem pod pseudonimem „Rafał” stał się wyróżniającym oficerem Biura Informacji i Propagandy KG ZWZ, a od lutego 1942 r. – Armii Krajowej. I w jej szeregach wziął udział w Powstaniu Warszawskim.

Wspomnienie sierpniowego zrywu

W swoim krótkim dzienniku powstańczym zanotował kilka uwag, czasem dalekich od stereotypowego widzenia sierpniowego zrywu. I tak pierwszego dnia walk był świadkiem jak wykonawca wyroku na Igo Symie, Roman Rozmiłowski, samodzielnie unieszkodliwił niemiecki samochód pancerny, atakujący pozycje powstańcze. 2 sierpnia widział zatrzymanie w pomysłowy sposób czołgu posuwającego się ul. Jasną:

„wycofał się, gdyż napotkał zaporę: sznurek przeciągnięty nisko przez ulicę, a na nim zawieszone trzy butelki z wodą. Długo medytował kierowca czołgu. W końcu zawrócił. Bał się ryzykować zetknięcia z nieznanym systemem obronnym »chytrych« powstańców. Racjonalizatorstwo popłaca”.

W końcu sierpnia odnotował śmierć trzynastoletniego Michała Rothenburga-Rościszewskiego „Misia” – syna z pierwszego małżeństwa swojego szwagra Witolda, wybitnego działacza konspiracji, zamordowanego przez Niemców rok wcześniej. Michał był żołnierzem batalionu „Czata 49” i zginął w zbombardowanym przez Niemców szpitalu powstańczym na Starym Mieście.

„Znałem tego chłopca. Nie mogę się z tym pogodzić, że »Miś« leżał tam, samotny, z raną czaszki i, że tony gruzu przygniotły jego niebieskie oczy i jego jasnoblond włosy. Takie to było przecież jeszcze dziecko”.

I wreszcie lapidarny, a jakże tragiczny w swej wymowie zapis z 4 października 1944 r.:

„Przegraliśmy. Kapitulacja. Ulice, place, podwórka – wypełnione mogiłami”.

[Czytaj artykuł Marka Gałęzowskiego „Usunięty z pracy”. O Kazimierzu Moczarskim na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Armia Krajowa, Kultura, Represje, Zbrodnie komunistyczne

Artykuł

- 2 -

Tajne spec. znaczenia
(po wypełnieniu)

Nr ewidencyjny

ARKUSZ INFORMACYJNY*
(osoby rozpracowywanej)

MOCZARSKI KAZIMIERZ

2. Imiona rodziców i nazwisko matki JAN, MICHAŁINA i W. WODZIŃSKA
3. Data urodzenia 21.07.1907r. 4. Miejsce urodzenia WARSZAWA
5. Narodowość POLSKA 6. Obywatelstwo POLSKIE
7. Rysopis: wzrost czy włosy
znaki lub cechy szczególne
8. Wykształcenie WYŻSZE - PRAWNICZE
9. Zawód: wyuczony PRAWNIK wykonywany DZIENNIKARZ
10. Wykształcenie specjalne
11. Służba wojskowa
(kategoria, specjal. wojskowa, nr k.s. wojsk.)
12. Nr dowodu osobistego i przez kogo wydany SJ 2513293
13. Miejsce pracy, zajmowane stanowisko, tel. służbowy WYDAWNICTWO „EPOKA”
REDAKCJA „KURIER POLSKI”
14. Poprzednie miejsca pracy i zajmowane stanowisko
15. Adres zamieszkania i nr telefonu II-WA. ALEJE WYŻNOLEŃA
9 m 96 tel. 28-12-35

* Arkusz informacyjny wypełniać sukcesywnie w miarę uzyskiwania materiałów.

Fotografia Kazimierza Moczarskiego, pochodząca prawdopodobnie z połowy lat 60. XX w., dołączona do „Arkusza informacyjnego (osoby rozpracowywanej)” z 14 października 1967 r. (fot. z zasobu IPN)